

és megterhelés eszközölhető, a hitellekkönyvek által nyújtott biztosíték igénybe vétele mellett.

A mikor pedig ezek a szabályok az ingatlanokra vonatkozó jogügyletekre az írásbeli szerződést teszik kötelezővé, ez által nem jönnek ellentétbe „a forgalom szabadságának uralkodó elvével“, sem nem sértik a „más szavában való bizalmat“, hanem egyszerűen a dolog természetéből kifolyólag csak azt követelik, hogy a forgalom szabadsága uralkodó elvének uralma alatt létrejött tulajdonos-változás nyilvántartás végett bejelentessék, és hogy ez a bejelentés alapját kérő szerződés előterjesztessék. A mely előterjesztés másképpen semmiképpen sem volna eszközölhető, mint hogy a felek szóbeli megjegyzése írásba foglaltatik. Tehát az írás nélkül, hogy a más szavában való bizalmat csökkentené, szükséges, mert annak mellőzése ily körülmények között lehetetlen.

Mindezekből pedig következik az, hogy tévesek azok az állítások hogy: „a jogbiztonság fontos érdekét az okirati kényszer veszélyeztetni fogja“ hogy: „ha a szóbeli szerződések érvénytelenek lesznek, akkor a jogbiztonság fontos érdekét az okirati kényszer veszélyeztetni fogja“, hogy „a jogérzést sérteni fogja, hogy oly ügylet, melynek alapján az átadás is megtörtént, az okirati forma miatt fog utólag érvénytelennek kimondatni“, hogy „a bejegyzésben az egyszerű okirati kényszer alkalmazva legyen, de a jogügylet a szerződés szóbeli megkötésével is érvényes legyen“, hogy „az okirati kényszer esetén is kivétel legyen azon esetekre, melyekben a felek a szóbelileg kötött szerződést átadással már teljesítették.“

Én úgy gondolom, hogy tisztán felesleges szószaporítás lenne még tovább is azt bizonyítani, hogy az ingatlanokra vonatkozó jogügyletek szóbeli szerződéssel nem bizonyíthatók, és egy pillanatra sem hiszem azt, hogy a törvényhozás helyet adna annak a nézetnek is, hogy a szóbeli szerződés mint kivétel megengedhető legyen.

(Folytatás következik.)

KÖZJEGYZŐK LAPJA

Szerkeszti SCHILLING RUDOLF, budapesti kir. közjegyző.

KADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt, fél évre 3 frt.	Megjelenik havonként 2-szer	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Váci-körut 19.
--	--------------------------------	---

TARTALOM: Közjegyzői okirattárak kiselejtezése. Közli: *Jakab Géza*, kiskőrösi kir. közjegyző. (Befejezés.) — A hagyaték tárgyalása, ha az örökösök közül senki sem jelenik meg. Irta: *Dr. Szily Ferencz*, budapesti kir. közjegyző-helyettes. — A közönséges és hitbizományi örökös helyettesítésről. Irta: *Dr. Hajós Béla Ödön*, budapesti kir. közjegyző-helyettes. — A hagyaték átadása, ha a köteles rész, hagyományi, utóörökös vagy az özvegyi jog vitás. Irta: *Dr. Szily Ferencz*, budapesti kir. közjegyző-helyettes. (Folytatás.) — Kényszer telekkönyvi ügyekben. *S. R.* — Az öröklési eljárásról Irta: *Dr. Lipcsey Péter*, egri kir. közjegyző-helyettes.

A közjegyzői okirattárak kiselejtezése.

Közli: JAKAB GÉZA kiskőrösi kir. közjegyző.

Hogy a közlevéltár kezelője közjegyzői képesítéssel bírjon s ilyképpen közhitelességi jelleggel felruházva legyen, abból a tekintetből, hogy az okiratokról hiteles kiadványokat és másolatokat kiadhasson: a dolog természetében leli indokát.

A rövidebb időközökben ismétlődő kiselejtezés által a közjegyzői okirattárak időnkint, jó részben már megapasztatván, a többi okiratok 30 s illetőleg maximális 40 év alatt nem növekednek fel olyan tulságos mérvben, hogy a közjegyzőnek habár szerényebb méretű okirattárában s a biztonságának is megfelelő módon, elhelyezhetők s megőrizhetők ne lennének; — de viszont ez az időköz elég hosszú arra, hogy ennek leteltével, ama 30—40 év közötti ciklusba eső okiratok az érdekelt feleknek már csak gyéren előfordulható keresletét tekintve, a közjegyző okirattárából a közlevéltárba, a közérdek sérelme nélkül, áthelyezhetők legyenek.

Különben mondanom sem kell, hogy a közlevéltárak szükségességét, mint új eszmét, nem én hangoztatom először. Hiszen az 1874. XXXV. t.-czikk XIV. fejezete ezeknek a rendszerezéséről már gondoskodott; tehát már az első közjegyzői

törvény alkotásakor ennek szükséges volta szem előtt forgott. Igaz, hogy a törvénynek ezt az intézkedését az 1886. VII. t.-cikk 38. §-a hatályon kívül helyezte, — ámde, amiként ennek a novelláris törvényszakasznak, illetőleg még mint javaslatnak minis-teri indokolása kiemeli, csak azért, mivelhogy az 1874. XXXV. t.-cikkben szabályozott közlevéltárak célja és organizmusá nem vált be, a hozzákötött célnak és gyakorlati kívánalmaknak nem felelt meg.

Hát kétségen kívül való igaz, hogy azok a közlevéltárak, s úgy, miként szervezve voltak, nemcsak hogy nem váltak be, de sőt úgy a közjegyzőkre, mint a nagy közönségre is károsak voltak. S miért? Mert az ok és cél, amelyek azoknak létesítésére alapul szolgáltak, már kiindulási alapokban tévesek és elhibázottak voltak. Mivel csupán az elhalt, vagy egyéb módon működni megszűnt közjegyzők okiratainak és pecsétjeinek őrizetbevétele végett állították fel azok; s a működési idő hosszabb tartamának minden figyelembe vétele nélkül, csupán a véletlenül, bármikor beállható üresedésre támaszkodva, a minden közjegyzői székhelyet különben megillető hiteles helyek jellegét, az okirattáraknak hézag nélkül való folytonosságát s gyakran magának a közjegyzőnek zavartalan működését is alterálták és még ezeken felül a jogkereső felek érdekeit is, a sok utánjárás és költségek által, anyagilag sértették. Tehát ugyanabból az elhibázott indokból állították fel azok, amelynek cél-talan és tarthatatlan voltára korábban már reámutattam.

Van a közjegyzői intézmény kívánatos fejlődésének úgy is elég kerékkötője, legalább egy olyan gátat tehát, mely a közjegyzőt szintén akadályozta abban, hogy a nagyközönség jogos követelményeit lehetőleg minden tekintetben kielégítő jogszolgáltatási tényező lehessen: el kellett távolítani.

Az ily célkitűzésű módon felállított közlevéltáraknak a megszüntetése tehát kétségtelenül helyes, sőt szükséges volt, de nem ám azért, hogy ilyképpen magát az elvet is végleg elejtsük, hanem igenis azért, hogy a magában véve helyes elvek fentartása mellett, ennek gyakorlati érvényesülésére és életbeléptetésére, a célnak lehetőleg megfelelő módot keressünk s azt megtalálván, közlevéltárakat helyes szervezettel és rendeltetési céllal fel is állítsuk.

Intézményünk még sokkal fiatalabb, mondjuk, még csak zsengekorát éli, hogy sem a közszükség-érzetén kívül, magából az intézménynek alapszervezetéből merithetnők a további tárgyi indokokat, a közlevéltárak felállításának támogatására.

Ámde előttünk van a külföld példája s különösen ama kultur-államoké, a hol a közjegyzői intézmény már százados multtal dicsekszik s a hol a közjegyzői intézménnyel a közlevéltár, mint annak nélkülözhetetlen szervei alkatrésze, kapcsolatba hozva, a közérdek kielégítésére s a hiteles helyi folytonosság fenntartására, céltudatosan működik.

A külföldön található hasonló szervezetek közül csak az olasz közjegyzői intézményre hivatkozom. Azért éppen erre, mert hiszen tudvalevő, hogy az olasz közjegyzőség a legelső és legrégebb intézmény. Innét indult ki s vert utat magának fejlődésével fokozatosan, tovább és tovább, mint jogszolgáltatási tényező Európa művelt államaiba; ennek szervezése szolgált alapul, más országok hasonló intézményének rendszeresítésénél. Több százados fennállása és zavartalan fejlődése pedig immár gyakorlatilag is megmutatta, hogy a közlevéltárak nélkülözhetetlenül szükségesek.

Az olasz közjegyzői törvényben a legszabatosabb részletességgel vannak szervezve a közjegyzői levéltárak, melyek ott kamarai kerületenkint, sőt járásonkint is, vannak fölállítva.

Talán nem lesz érdektelen, az olasz törvénynek a „Közjegyzői okmánytárak“-ról szóló III. fejezetet rövid kivonatban ismertetni.

87. §. Minden levéltárnak meg van a maga őre, aki annak egyszersmind pénztárnoka is.

88. §. A levéltári őrt a gyakorló közjegyzők — vagy oly egyének sorából, akik közjegyzői képesítéssel bírnak, a közjegyzői kamara és a felebbviteli bíróság előterjesztésére, a király nevezi ki. — Állásától, ugyancsak a kamara és a felebbviteli bíróság előterjesztésére, szintén csak a király mozdíthatja el.

Ha az illető a működő közjegyzők közül neveztetett ki, a közjegyzői kamara és felebbviteli bíróság meghallgatása után, királyi rendelettel, a közjegyzői gyakorlat tovább folytatására feljogosítható.

A levéltári őr, e minőségében, kineveztetésétől számított két hónap alatt, biztosítékot tartozik letenni.

90. §. Az őr fizetése, a levéltári székhelyen levő kamara javaslatára, a kamarai közgyűlésen megalkotott szolgálati szabályzatban állapíttatik meg s azt a levéltári pénztár fedezi. Ha a dologi kiadások után a levéltári pénztárnak fölöslege marad, ez az állampénztárba szolgáltatásuk be, míg a hiányt szintén az állampénztár pótolja.

91. §. A levéltárakba letéteményezendők és ott őrizendők:

1. Oly közjegyzői okiratok hiteles másolatai, melyekről ősratok a közjegyző okirattárában vissza nem maradnak. E másolatok a lajstromozó hivatalok által, beiktatásuk után két év elteltével, a közlevéltárakban elhelyezendők.

2. Az egyes hónapok folyamán a közjegyzőhöz hitelesítés végett beérkezett s a feleknek visszatartott összes okiratok tárgymutató-jegyzékének másolatai, melyeket a közjegyzők, a következő hónap folyamán, a levéltárat minden egyes okirat után díjjegyzék szerint megillető díjak kitüntetésével, oda áttenni kötelesek.

3. Az országban való használat előtt letéteményezendők a külföldön fölvetett közjegyzői okiratok másolatai; hacsak azok már előzőleg, valamely gyakorló közjegyzőnél el nem helyezettek.

4. Az elhunyt vagy működni megszűnt közjegyzők okiratai, tárgymutatói, a náluk letett okiratok és pecsétjeik.

94. §. A levéltárban az ősratok és jegyzékek (fenebb 3. pont), a másolatoktól elkülönítve őrizendők. A másolatok az egyes közjegyzők eredeti okiratai kötegeinek megfelelő csomagokba kötendők.

97. §. A levéltári őr engedélyezi a levéltárban elhelyezett okiratok betekintését és elolvasását, — s kiadja a másolatokat, kiadványokat és tanusiitványokat.

Ha a levéltár őre nem egyszermind közjegyző is, a végrehajtási záradékkal ellátott másolatokat a kamara elnöke hitelesíti.

Ugyancsak a levéltár őre teljesíti a levéltárban elhelyezett, sajátkezűleg írott, vagy az ugynevezett titkos végrendeletek fölnyitását és kihirdetését is.

99. §. Minden levéltár kebelében a közjegyzői általános forgalom, valamint a kerületi és járási levéltárak működési adatainak egybefoglalása és rendezése céljából, egy statisztikai osztály működik.

101. §. A járási levéltárak az érdekelt községek kérelmére és költségére állíttatnak fel. Ezekbe oly közjegyzői okiratok hiteles másolatai helyeztetnek el, melyekről a közjegyzőnél ősrat vissza nem maradván, azokat a járási lajstromozó hivatalok, beiktatásuk után két év elteltével, a belajstromozásról szóló törvény értelmében, oda áttenni tartoznak.

105. §. A járási levéltárak, a kerületi levéltárak őrének igazgatása és felügyelete alatt állanak.

A törvénynek e kivonatos közlése után nem lesz talán érdektelen, a közlevéltárakat illető s azok által szedett díjaknak szabályrendeletét is kivonatosan ismertetni; mivel ebből némileg tájékozódunk arra nézve, hogy a közlevéltárak oly állandó s bőséges pénzforrásokkal rendelkeznek, amelyek az állam pótlása nélkül képesek a különben eléggé nagy apparátussal (kezelő személyzet, statisztikai osztály stb.) dolgozó közlevéltárak személyzeti és dologi kiadásait fedezni.

Íme a díjszabályzat néhány tétele:

29. §. A működő közjegyzők jegyzékébe való beiktatásért minden új közjegyző 40 líra díjat fizet. Ha a közjegyző előzőleg már más kamarának volt a tagja, akkor a bejegyzési díj 20 líra, míg egy ugyanazon törvényszék területén való átköltözés esetén, a bejegyzési díj 10 líra.

30. §. A törvény 91. §-ának 2. pontja alatt említett másolatok bemutatásakor, a közjegyző minden egyes általa bejegyzett okiratért a levéltárnak a következő díjakat tartozik fizetni:

ha a közjegyzőt szabvány szerint illető díj

2 líránál kevesebb	0.25 lírát.
ha az 2 lírát meghalad	0.50 „
„ „ 5 „ „	0.75 „
„ „ 10 „ „	1.— „
„ „ 20 „ „	2.— „
„ „ 30 „ „	3.— „
„ „ 40 „ „	4.— „
„ „ 50 „ „	5.— „

100 líránál magasabb közjegyzői díj után mindenkor a díjnak 6%-ka fizetendő.

Ha az ügyszámmutató másolatában az ügylet értéke nincs kitüntetve, a levéltár díj-illetéke, a közjegyzőt az okirat természeténél fogva megillető legmagasabb díjnak alapulvétele mellett számíttatik.

31. §. A közjegyzők által a levéltárba befizetett díjakat a felek tartoznak viselni.

32. §. Az okiratok másolatai-, kiadványai- és tanusiitványaiért, valamint betekintések és olvasásukért, vagy egyéb levéltári tudakozódásért a levéltárnak ugyanannyi díj jár, mint amennyi azokon a czimeken magát a közjegyzőt illeti.

33. §. Ha valamely okirat feltalálása végett egy vagy több közjegyzőnek ügyszám- vagy okiratkönyveit kell áttekinteni, minden

egyek közjegyző-után, akinek a könyvei átnézettek, 2 lira díj fizetendő. Ha az okirat nem volt feltalálható, a díjnak csak fele jár.

Ezeket véltem az olasz közlevéltári rendszerről röviden közölni. A mi intézményünknek szervezete és működési köre lényegileg eltérő lévén az olasztól, természetes, hogy a mi közlevéltáraink szervezetének is a mi sajátos viszonyainkba kell beilleszkednie s ezekkel összhangzásba hozatnia.

Igy az olasz közjegyző ügyködésének legkiterjedtebb részét magánokiratok fölvétele s hitelesítése képezi, amelyekről tehát ősiatok őrizetében nem maradnak, amelyeknek tehát a közjegyző által kiállított s jegyzékbe vezetett másolatai helyettesítik az ősiatokat, melyek azonban a kiállításuk után következő hónap folyamán már a közlevéltárakba helyeztetnek el. E szerint látjuk, hogy a közjegyző működési körébe tartozó okiratok nagyobb részére nézve nem a közjegyző saját okiratára, hanem a közlevéltár lehet a hiteles hely, melyek azonban oly sűrűn vannak elhelyezve, hogy az érdekelt felek által csaknem oly könnyen mint a közjegyző irodája, hozzáférhetők. Igy magyarázható meg annak az általam nálunk határozottan rosszalintézkedésnek ottani helyes volta, hogy tudniillik az elhunyt vagy működni megszűnt közjegyzők ősiatai, tárgymutatói s a náluk letett okiratok, az üresedés beállta után azonnal a közlevéltárba helyezendők, mivel, a miként reá mutattam, az okiratok őrzési helye nem a működő közjegyző irodája, hanem a közlevéltár.

Ezek szerint az olasz rendszer részleteiben nem lenne ugyan nálunk átültethető, ámde maga a lényeg mindenestre értékesíthető lenne a mi intézményünk körében is oly módon és elvek alapján, a mint azt legjobb hiszem szerint kifejtettem.

Egyébként csak örvedenék, ha más részéről jobb javaslat kerülne felszínre, mert célom: a kérdésnek napirendre hozatala, eléretett.

A hagyaték tárgyalása, ha az örökösök közül senki sem jelenik meg.

A budapesti kir. törvényszék elnöke 3762/1899. elnöki szám alatt a következő körlevelet intézte a vezetése alatt álló kir. járásbiróságokhoz: „A budapesti kir. ítélőtábla kerületébe tartozó egyik vidéki kir. járásbiróságnál folyamatban levő hagyatéki ügyek

késedelmes befejezésének egyik okául az is felhozott, hogy az 1894. XVI. t.-cz. nem tartalmaz intézkedést arra az esetre, hogy mily eljárás követendő, ha valamely örökösödési ügyben az érdekelt felek közül a hagyatéki tárgyaláson egyik fél sem jelenik meg, az eljárás befejezését pedig az teszi szükségessé, hogy az eljárás hivatalból indított meg. Miután a jogalkalmazásra tartozik annak a kérdésnek eldöntése, hogy ily esetekben mennyiben lehet helye az 1894. XVI. t.-cz. 62., 65. §§-aiban foglalt rendelkezések alkalmazásának, az igazságügy minister ur ő nagyméltóságának f. évi július 8-án 33.250. I. M. 1899. IV. szám alatt kelt rendelete folytán abból a czélból, hogy az örökösödési eljárásból szóló törvény esetleges reformjának előkészítéseül tájékozás szereztessék abban a tekintetben, mikép alkalmazzák a bíróságok megfelelő esetben a törvény szóban forgó rendelkezését, felkérem tekintetes kir. járásbíró urat, hogy a vezetése alatt álló kir. járásbírósnak a szóban forgó kérdésben követett gyakorlatára nézve mielőbb jelentést tenni sziveskedjék. Budapest, 1899. július 21. *Horváth* s. k., elnök.“

* * *

Alig lépett életbe az örökösödési eljárásról szóló törvény, a gyakorlatban máris számos hiányai voltak észlelhetők. Nem szándékom ezen hiányokra egyenkint rámutatni itt, miután ezt külön irandó cikkekben kívánom megtenni, jelenleg csakis a budapesti kir. törvényszék mélyen tisztelt elnökének fenti körlevelében foglaltakra kívánok kiterjeszkedni, mely egy oly sarkalatos hiányra mutat reá, a mely már az igazságügyminister ur figyelmét is magára vonta.

Bármennyire dicséretes is az igazságügyminister ur örökösödési ügyeire figyelme, melylyel az igazságszolgáltatás mozzanatait vigyázza, kíséri, sajnosan kell látnunk, hogy épen azokat, kik a bíróságok mellett e kérdésben véleményt nyilvánítani első sorban hivatva volnának, meg sem kérdezi t. i. a közjegyzőket, pedig e kérdés a közjegyzőket, kik a hagyatéki tárgyalásokat vezetik, legalább is úgy érinti, mint a bíróságokat, mert első sorban ők érzik a törvény hiányait, nem lévén képesek a törvény alapján a hagyatékot a felek meg nem jelenése esetén letárgyalni.

Már pedig az, hogy a felek közül a tárgyaláson senki sem jelenik meg, nem tartozik a ritkaságok közé, történik pedig ez rendszerint oly csekély értékű hagyatékoknál, melyeknél az érdekelt felek nem laknak a tárgyaló kir. közjegyző székhelyén s

igy nem tartják érdemesnek a fáradságot és költséget e miatt a hagyaték tárgyalásán megjelenni.

Ha a hagyaték rendezése s befejezése csak a felek magánügye lenne, ily esetben a hagyaték egyszerűen az irattárba visszahelyezhető volna addig, míg a felek annak újabb tárgyalását nem sürgetik. Ámde a legtöbb hagyaték hivatalból indítandó meg és fejezendő be s ott, a hol ingatlanok is vannak, a hagyaték rendezése s befejezése tekintettel a nyilvánkönyvek rendben tartására, már némcsak a felek magánügye, hanem egyszersmind közügy is. A hagyatékot tehát le kell tárgyalni s át kell adni.

Az 1894. évi XVI. t.-cz. 62., 63. §§-ai itt per analogiam kiterjesztő magyarázattal nem alkalmazhatók — bár a fenti elnöki körlevél ezen szakaszoknak kiterjesztésként való alkalmazására utal midőn az igazságügyministeri rendeletre hivatkozva, kérdi, hogy a bíróságok a megfelelő esetben a törvény szóban forgó rendelkezését miképpen alkalmazzák.

A fenti két szakasznak tartalma olyan, hogy azok csakis és kizárólag oly esetben alkalmazhatók, ha a hagyaték tárgyalására legalább is egy örökös megjelent, miután a 62. §. akkor alkalmazandó, ha a megjelent örökösök a meg nem jelentnek öröklési jogát s annak hányadát elismerik, a 63. §. pedig akkor alkalmazandó, ha el nem ismerik, mindegyik tehát föltételezi, hogy ez iránt az örökösök valamelyike már nyilatkozott legyen s így a tárgyalásra megjelent legyen. Ezen szakaszokat tehát a legerőszakosabb kiterjesztő magyarázattal sem lehet úgy értelmezni, hogy azok az esetre is alkalmazhatók legyenek, ha az örökösök közül a tárgyalásra senki sem jelent meg.

A törvénynek más szakasza pedig a meg nem jelenés jogkövetkezményeiről nem intézkedik s így nem marad egyéb hátra, mint konstatálnunk a tényt, hogy a törvényhozó arra az előrelátható esetre, ha az örökösök közül a tárgyaláson senki sem jelenik meg, elfelejtett intézkedni, vagyis hogy erre vonatkozólag a törvényben intézkedés egyáltalán nincsen.

A 62., 63. §§-oknak szövegezése a törvénytervezetben más volt. A szerint a meg nem jelent örökös részére ügygondnok volna rendelendő, a kinek passzív magatartása vagy az egyességtől való vonakodása azonban az eljárást meg nem akaszthatta volna, hanem ily esetben a bíróság hivatalból állapította volna meg a meg nem jelent örökös osztályrészét. (Lásd a törvényjavaslat indokolását.)

Az indokolás továbbá azt is mondja, „hogy mennyiben lehet helye ennek (t. i. a 62., 63. §§-okban foglalt) az eljárásnak akkor, ha az örökösök egyike sem jelent meg a tárgyaláson s az ügynek befejezése közérdekből szükséges (például ingatlan van) — azt tekintettel az egyes esetekben fenforgó körülmények különbözőségére — a jogalkalmazásra kell bízni.“

Ha a 62., 63. §§. eredeti szövegében megmarad, azt kiterjesztésként lehetett volna alkalmazni az általunk tárgyalt esetben is, ámde azt a törvényhozás eredeti szövegében el nem fogadván, módosította, de olyképen, hogy azt többé kiterjesztésként alkalmazni nem lehet, vagyis a módosításnál a törvénytervezet intencióját, mely az indokolásból kétséget kizárólag kitűnik, figyelmen kívül hagyta, e hiány pótlásaként pedig külön intézkedni elfelejtett. A hiba tehát a törvényhozást terheli.

Ámde a törvénytervezet indokolásának álláspontja sem fogadható el helyesnek, mely ily fontos kérdést egyszerűen a jogalkalmazásra bíz, mert a jogbiztonság érdekében egyöntetű eljárásra van szükség s ezt nem szabad a szabad bírói belátásra bízni.

A törvény ezen hiánya tehát tételes intézkedés által pótolandó s addig is a bajon a bírói gyakorlat vagy pedig egy törvénytörő ministeri rendelet lett volna hivatva segíteni.

A gyakorlat eddig különbözőképen segített a bajon. Legtöbb esetben a tárgyaló kir. közjegyző a rendelkezésre álló adatok alapján a tárgyalási jegyzőkönyvet előre elkészítette s azt a féllel leendő aláírás végett az illető községi jegyzőnek küldötte meg vagy pedig az ügy letárgyalása végett felkért egy másik közjegyzőt, kinek székhelyén az illető érdekelt felek laktak. Ezzel el van ugyan érve az, hogy a hagyaték a felek akarata szerint tárgyalatik s adatik át s ők a történetekről közvetlen tudomást szerezhetnek, de az eljárás magában véve szabálytalan, mert a közjegyző nincs jogositva a bírói megbízást, melyet ő kapott, más közjegyzőre átruházni, sem a másik közjegyző nincsen jogositva a megkeresést teljesíteni. S akárhány esetben a megkeresett közjegyző a közbenjárást ebből az okból meg is tagadta. Ugyanezen okból helytelen az a gyakorlat is, hogy a kész jegyzőkönyv aláírás végett a községi jegyzőnek kiküldetik. A tárgyalási jegyzőkönyv közokirat minőségével bir s így az ott foglalt kijelentéseknek s a jegyzőkönyv aláírásának az illető közjegyző előtt kell történnie, különben az alaki szempontból érvényesnek nem tekinthető s azt akármelyik érdekelt fél abból az okból megtámadhatja.

A másik inkább indokolt mód az volt, hogy a közjegyző a rendelkezésre álló adatok alapján hivatalból konstataálta, hogy mi a hagyatéki vagyon s kik vannak abban öröklésre hivatva s azután ily értelemben tett jelentést a hagyatéki bíróságnak, a mely azután a hagyatékot a rendelkezésre álló adatok alapján hivatalból át is adta. Ámde ez a mód sem helyeselhető. A törvény ugyanis, hacsak a felek örökösödési bizonyítvány kiadását nem kérték, mikor is annak kiadása is az ő közbenjöttükkel s akaratukkal s nem hivatalból történik, mindig megkívánja, hogy a hagyaték tárgyalassék. A tárgyalás *conditio sine qua non*, mely nélkül a hagyaték át nem adható, miután okvetlen szükséges, hogy az öröklés és osztály kérdésében a felek nyilatkozzanak, illetve meghallgatassanak, nem ugyan azért, mintha ez az örökség megszerzéséhez szükséges volna, mert hiszen az öröklés *ipso iure* beáll, hanem azért, mivel az osztályrészek a felek megkérdezése nélkül meg nem állapíthatók, az osztály tekintetében az érdekelteket illeti a *dispositio* joga. Ha tehát a felek meg nem jelennek, kell oly személyről gondoskodni, ki ezen *dispositio* jogával a felek helyett s nevében s azok képviselőjében éljen s az ebbeli kijelentést megtegye. Már pedig ez sem a közjegyző, sem a hagyatéki bíróság nem lehet. Feltétlenül szükséges tehát, hogy a felek részére ügygondnok rendeltessék, a ki nevében a szükséges kijelentéseket megtegye s így a tárgyalást lehetővé tegye. Az ügygondnok kijelentése fogja képezni a felek vélelmezett akaratát.

Mi legyen már most ez a vélelmezett akarat? Itt különbséget kell tennünk a közt, vajon törvényes vagy végrendeleti öröklésről van szó. Ha törvényes öröklésről van szó, akkor a vélelmezhető akarat az, hogy a hagyaték a rendelkezésre álló adatok alapján igazolt örökösöknek a törvényes öröklés rendje szerint megfelelő arányban, de közös tulajdonul átadassék. Ez a legegyszerűbb eset.

De lehetnek komplikációk is akkor, ha végrendelet van. Itt az ügygondnoknak hivatalból vizsgálnia kell, hogy a végrendelet alakai tekintetben érvényes-e, ha pedig érvényes, vizsgálnia kell, vajon az a netáni köteles részre jogosultnak köteles részét nem sérti-e?

Ha végrendelet érvénytelen alakilag, a törvényes örökösök vannak öröklésre hivatva s így vélelmezhető, hogy a hagyatékot ők fogják a maguk részére igényelni, de másrészt vélelmezhető az is, hogy a végrendeleti örökösök sem fognak jogukról egyszerűen lemondani.

Ebben az esetben a mutatkozó érdekellenlétnél fogva úgy a végrendeleti, mint a törvényes örökösök részére külön, tehát két ügygondnok rendelendő ki s a törvényes örökösökkel szemben az 1894. XVI. t. cz. 85. §.-a alapján a törvényszerű alakai kellékekkel nem bíró végrendeletre támaszkodó végrendeleti örökösök volnának, perre utasítandók a szigorú jog szerint. Ámde ezen áldatlan s meddő pert kikerülendő, ily esetben kimondandó volna, hogy a hagyaték a végrendelet félretételével a törvényes örökösöknek adassék át, a végrendeleti örökösöknek mindig jogukban állván az átadó végzés ellen felfolyamodással élni vagy póttárgyalást kérni vagy igényeiket a törvény rendes útján érvényesíteni.

Ha a végrendelet alakilag érvényes, de a köteles részt sérti, ez esetben a köteles rész nagysága az ügygondnok közbenjöttével hivatalból megállapítandó s annak egyidejű biztosítása mellett a hagyaték a végrendeleti örökösöknek átadható volna az 1894. XVI. törvényczikk 83. paragrafusában foglalt *sanctio* alkalmazásával.

Ha pedig a végrendelet alakilag érvényes s a köteles részt nem sérti, a hagyaték hivatalból a végrendelet alapján adandó át az ügygondnok meghallgatása után.

Természetes azonban, hogy mielőtt a közjegyző az ügygondnokkal a tárgyalást megtartja, köteles volna a megfelelő jogkövetkezményekre való figyelmeztetés mellett az érdekelt feleket újra megidézni, a mely idézés az első végzésekre előirt szabályok szerint volna kézbesítendő.

Abban az esetben, ha a meg nem jelent örökösök közt ismeretlen tartózkodásuak is vannak, az ezek részére az 54. §. értelmében kirendelendő ügygondnok a többi meg nem jelent örökösöket is képviselhetné.

Miután a kérdés eléggé aktuális, felhívjuk az összes közjegyző urakat, hogy a kérdéshez hozzászólni s véleményt nyilvánítani sziveskedjenek s esetleg konkrét javaslattal lépjenek elé, nehogy aztán utólag kelljen ismét fel s óhajtaniok, hogy „*de nobis sine nobis.*“

Közlő: Dr. Szily Ferencz,
budapesti kir. közjegyző-helyettes.

A közönséges és hitbizományi örökös helyettesítésről.

Valahányszor az utóöröklés jogkérdése előforduló gyakorlati esetben konkrétizálendő, mindannyiszor zavarban vannak a bíróságok.

Míg a közönséges örökös-helyettesítés (s. vulgaris) esetében örökhagyó mindig csak magának és alternative rendel egy vagy több örököst, kik közül bármelyik lesz azzá, de közvetlen mégis csak az ő örököse lesz, addig a hitbizományi örökös-helyettesítés (s. fidei commissaria) felállításakor örökhagyó már megnevezett örökösének rendel, ennek halála esetére, örököst. A közönséges örökös-helyettesítésnél az eset egész egyszerű; örökhagyó ugyanis csak magának rendel örököst, azon esetre, ha ez az örökséget nem fogadja el, vagy nem fogadhatná el, megnevez tetszésszerű számban, de mindig az egymásutániség rendje mellett, egy vagy több oly egyént, kik sorban ennek helyébe lépnek, de mindig a végrendelkező örökösöként. Ily esetben, ha az első helyen nevezett egyén örökös lett, vagy ha az nem, hanem a második helyen nevezett helyettese lépett helyébe, az örökösrendelés teljesen fogantatba ment és ezzel a jogeset végleges befejezést nyert.

De nem oly egyszerű, legalább látszatra, a hitbizományi örökös-helyettesítés esete.

Itt ugyanis az örökhagyó a mellett, hogy magának rendel örököst, egyuttal kinevez saját örökösének — a tőle öröklött vagyona vonatkozólag — egy majdani örököst.

E két esetben a tény- és jogbeli eltérés szembeszökő; ugyanis: a közönséges örökös helyettesítésnél a kirendelt örökös (elsőrendű) mellett van még egy vagy több várományos (másod-, harmad- stb. rangú örökös) alternatív egymásutániségben, de a várományos csak azon egy esetben lesz örökös, ha előzője az örökséget el nem fogadná, vagy nem lehetne örökös; ellenben a hitbizományi örökös-helyettesítésnél a várományos bizonyosan lesz örökös, az csak idő kérdése, hogy mikor, tehát ő örökös lesz, az első örökös halála után ex praesente testamento, ipso iure! Mindkét esetben a várományos sorsa abban az egyben azonban hasonló, hogy reájuk nézve nem az örökhagyó, hanem az elsőrendű örökös halálakor nyílik meg az örökség, erre tehát egyelőre a virtuális jellegű és tisztán személyes várományi jognál egyéb

jogigényük nincs és nem lehet, a mely pusztá várományi jognak személyhez kötöttségét kimondják az összes idevágó európai tételes törvények olyképp, hogy a várományos joga, ha ő előbb meghalna, mintsem reá nézve az örökség megnyitott volna, — tehát ha a végrendelkező előtt halna el, a várományos törvényes utódaira át nem száll (porosz és szász törvény.)

A várományost tehát a végrendelkező halála után azon hagyaték tekintetében, melyet az elsőrendű örökös örökségként elfogadott, a közönséges örököshelyettesítésnél már semmi jog, a hitbizományi örököshelyettesítésnél pedig egyelőre a virtuális várományi jognál egyéb nem illeti, az utóbbira nézve az örökség csak remény, mely jogi tartalmat csak az elsőrendű örökös halála után nyerend, minthogy a várományosra most még az örökség meg sem nyílt, ennél fogva ő a szóban forgó vagyona sem örökjogot, sem erre irányuló egyéb igényt nem nyert, de nem is nyerhetett.

Arra egyébként, hogy a hitbizományi helyettes-örökösnek az elsőrendű örökös életében csupán csak reménye lehet arra, hogy ennek halála után örökölni fog a végrendelkezőről átszállt és ekkor még meglevő vagyonban a klasszikus örökjog adja meg a helyes és mindenkoron elfogadott direktívákat.

A rómaiaknál ugyanis a végrendelkező az örököshelyetteseket soha sem nevezte meg a végrendeletében, hanem az ehhez fűzött és lezárt külön kodicillusban, mely csak az örökös halála után volt felnyitandó, ennek folytán a kodicillusban megnevezett helyettes-örökös ezen minőségben kirendeltségét csakis az első örökös halála után tudta meg. Világos jele ez tehát annak, hogy az első örökös életében a helyettesének az öröklött vagyona mi joga sem volt, de fizikailag nem is lehetett, a római „heres“ ilyenkor is feltétlen és korlátlan tulajdonosa lett az ő örökségének.

Kétségtelen tény, hogy az örökös-helyettesítés intézménye régi jogunkban egész ismeretlen volt, mert az ősiség mellett, a mely az öröklést az ágnak amugy is biztosította, erre, mint a családi vagyon lekötöttségét hallgatag célzó egyik formára, szükség sem volt.

Másodsorban pedig bizonyos, hogy ezen intézmény csak az osztrák polgári törvénykönyv hatása alatt jogunkba átültetve, azon el nem titkolható czélzattal, hogy a családi vagyon efféle megkötöttségével az ősiség fajfentartó czélzata ezen kerülő uton

elérjék. Ezen rejtett czélzat okából aztán a felsőbbiróságnál fungáló és az ősiség eszméjét elejteni még most sem tudó bírák még olyan korlátokat is igyekeztek ezen örökjogi formába belemagyarázni, a mi ugy a rómaiaktól átvett klasszikus, mint a mi nemzeti jogunk e részben való elveivel kiáltó ellentétben áll. Belemagyarázta ugyanis ezen intézménybe és benne ipso jure látja magas kuriánk, hosszas ingadozás után, az elidegenítési és megterhelési tilalmat is.

Hogy a rómaiak azt nem tették, fentebb kimutattam. De másként világos az is, hogy a magyarok sem tették ezt évszázadokon keresztül, mert az ősi vagyon örököse mindhalálig szintén feltétlen és korlátlan ura volt örökségének, csakis halála esetére tartozott azt, ha valami megmaradt belőle, az ágra átszállítani, de életében azt szabadon eladhatta, elcserélhette és megterhelhette, természetesen azonban az ismeretes formák közt, királyi jóváhagyás mellett, a melyek azonban mindig csak pusztá formások voltak.

A végrendelezők joga van arra, hogy az örököseinek a tőle reá szállt vagyon elidegenítését és megterhelését megtiltsa; de ilyen korlátokat, régi tapasztalat szerinti, csak a pazarló és könnyelmű természetű örökösre nézve szokás fellátni, a melyek mint kifejezett öröklési feltételek, mindenesetre respektálandók, ellenben a hitbizományi örökshelyettesítés formájában, ugyanezen korlátozásokat akkor is ipso jure és facto belemagyarázni, ha az örökagyó azokat kifejezetten végrendeletében fel nem állította, fonákság.

A hitbizományi örökös helyettesítésben, pusztán magában, nézetem szerint tehát az elidegenítési és megterhelési tilalom ipso jure és facto nem foglaltatik benn, ez utóbbiakat örökagyónak a végrendeletben külön és kifejezetten kell felállítani, ép úgy, a mint hogy az ilyeneket minden más formájú vagyonátruházás esetében is a szükséghez képest, az átruházó okmányban ki kell fejezni, hogy a jogutódra nézve kötelezők legyenek.

Ezen álláspontot foglalta e kuriánk jó sokáig, a minek 1195—1862. számú határozatában ekképen és félre nem érthetően, kifejezést is adott, mondván: „A hitbizományi helyettesítés még magában nem foglalja azt a tilalmat, hogy az örökség tárgyát képező vagyonnal az örökös életében, vagy halála esetére ne rendelkezessék s a hitbizományi helyettesítésnek nem tulajdonítható más joghatály, mint hogy az örökös örökségi része, ha a végren-

delkezési képességre a törvényben előirt kor elérte előtt halna meg, vagy ha elérte is e kort, de a vagyonnal nem rendelkezett: a helyettesített utóörökösre szálljon!“ A 40840—1877. számú határozatában pedig a következő foglaltatik: „Ha a tulajdonjog telekkönyvi bekebelezése alkalmával egyuttal bejegyeztetik, hogy a tulajdonos halála után a birtokban kiket fog az öröklési jog illetni, e bejegyzés csak a halálesetre való intézkedést korlátozza s nem szolgál akadályal annak, hogy a birtokkal a tulajdonos életében szabadon rendelkezessék s azt életében el is idegeníthesse.

Ugyanígy vélekedik Unger is, az osztrák polgári törvénykönyvhez írott kommentárjában.

De ujabban a királyi kuria ezen kérdésben is ingadozik, mert a 6433—1879. számú határozatában ezen kérdésben már így nyilatkozik: „A végrendeletben kifejezett örökös-helyettesítés nemcsak a végrendelezési tilalmat, hanem az élők közötti szabad rendelkezés korlátozását is magában foglalja.“ A 176—891. számú határozat pedig ekképen szól: „Az elidegenítési, vagy terhelési tilalomra nézve vállalt kötelezettség csak a szerződő felek által kötött magányügyletek érvénye tekintetében képezhet akadályt, de nem egyszersmind olyan végrehajtási végzések foganatosítására nézve is, a melyek birói marasztaláson alapulnak.“

Az 59. számú teljesülési döntvényben pedig kimondta a királyi kuria, hogy az elidegenítési tilalommal terhelt ingatlan birtokra a tulajdonos későbbi hitelezői e birtok állagát illető végrehajtási zálogjogot nem szereshetnek, míg a birtokbiróságnál indítandó prejudicialis per útján az esetleg magánjogilag érvénytelen elidegenítési tilalomnak törlését keresztül nem viszik.

A kuria a hitbizományi örökös-helyettesítésben magában és pusztán, ipso jure és facto az elidegenítési és megterhelési tilalmat addig nem látta, a meddig az ősiség eltörlésével, sőt a hitbizományi javak felszabadításának sokoldalú hangoztatása mellett a 48. utáni években liberális szellő fujdogált a kurián is. Addig, míg általános nemzeti és közgazdasági jól felfogott érdekekből a birtoknak a forgalom számára szabaddátétele volt a jelszó és addig, míg ama liberális irány járta, hogy emberről és vagyonról egyaránt a középkori korlátokat és sallangokat le kell rázni.

De mindjárt más álláspontól foglalt el a kuria ezen kérdésben akkor, midőn az 1880-as években a nemesi sallangok és előnevek a lomtárból ismét előszedettek, a mihez tehát megfelelő pendant gyanánt az eltörölt ősiséget is kerülő uton új életbe kel-

lett támasztani, mire legalkalmasabb módnak kínálkozott, egyelőre legalább, a hitbizományi örökshelyettesítés esetében a családi birtokra, az ósiségnek megfelelő elidegenítési és megterhelési tilalmakat ipso jure és ficto felrakosgatni.

Dr. Hajós Béla Ödön,
budapesti királyi közjegyző-helyettes.

A hagyaték átadása, ha a köteles rész, hagyományi, utóörökösi vagy az özvegyi jog vitás.

Irta: dr. Szily Ferencz, budapesti kir. közjegyző-helyettes.

(Folytatás.)

Nézetem szerint nem, és pedig két okból: 1. zárlatot csak az kérhet, kinek valamely dologra tulajdonjogi igénye van, már pedig az özvegyi jog nem egyéb a haszonélvezet személyes szolgálmi jogánál s így az özvegynek sincs több joga, mint a haszonélvezőnek, már pedig a haszonélvező sem kérhet a szolgalm tárgyát képező dolgokra zárlatot, hanem csakis azoknak birtokba bocsátását követelheti; 2. az özvegy nem lévén örökös, nem is bírhat az örökös jogaival, már pedig az 1894. évi törvény 90. §-a értelmében hagyatéki zárlatot csakis az örökös, vagy olyan személy kérhet, kinek örökösödési joga valószínű. Az özvegyet a jogosultak közt nem említi.

In g a t l a n vagyont tekintetében az özvegy az özvegyi jog biztosítását követelheti, akár a hagyaték birtokában van, akár nem. Szükséges itt az özvegyi jog biztosítása, mert különben a jóhiszemű harmadik személyvel, például az ingatlan vevőjével szemben özvegyi jogát nem érvényesíthetné. A biztosítás itt sem hagyatéki zárlattal, hanem egyszerűen az özvegyi jog tartalmának telekkönyvi bejegyzése által történhetik, az özvegynek itt is csak a birtokba bocsátásra lévő kereseti joga.

Végül felmerül a kérdés, biztosítandó-e az özvegyi jog akkor is, ha annak fennállása tekintetében támadt vita, s az örökösök az özvegyi jogot el nem ismerik. Erre vonatkozólag a választ már fentebb megadtam egy helyütt. Ebben az esetben a hagyatéki bíró a rendelkezésre álló adatok s bizonyítékok, valamint a törvény alapján fogja eldönteni, hogy van-e és mily terjedelemben az özvegynek özvegyi joga s ehhez képest vagy elismeri vagy nem az özvegyi jogot, az ellentétes érdekű feles

tehát az esetben, ha az özvegyi jogot elismeri, az örökösöket, ellenesetben pedig az özvegyet a törvény rendes útjára utasítja. Ha tehát az özvegyi jogot elismeri, ez esetben a megfelelő terjedelemben annak biztosításáról is köteles gondoskodni, ellenesetben a dolog természete szerint annak biztosítása is mellőzendő.

Itt felmerült az a kérdés is, vajjon az özvegyi jog biztosítandó-e épp úgy hivatalból, mint például az utóörökösödési jog? Erre a törvény nem ad választ, de ha a 81. §-t figyelmesen olvassuk, arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az özvegyi jog hivatalból biztosítandó, tehát akkor is, ha az özvegy ebben az irányban semminemű kérelmet sem terjesztett elő. Ugyanis a törvény elrendeli az özvegyi jog biztosítását akkor is, ha az özvegy a hagyaték tárgyalásra nem jelent is meg s kérelmet ebből az okból nem is terjeszthetett elő, annál is inkább biztosítandó tehát az özvegyi jog akkor, ha az özvegy a tárgyalásra megjelent s özvegyi jogát érvényesítette, bárha annak biztosítását külön nem kérte is.

Ezután áttérünk az özvegyi jog biztosításának terjedelmére. Az özvegyi jog biztosításának terjedelmét mindig annak tartalma határozza meg, vagyis az mindig oly terjedelemben biztosítandó, a milyen annak a törvény vagy az örökösökkel való egyezségi megállapodás által meghatározott tartalma. Ez különös fontossággal bír az özvegyi jog telekkönyvi biztosításánál, miért is az e szavakkal „özvegyi jog“ telekkönyvileg nem biztosítható, mert ez tartalma szerint meg nem határozott jog volna s mint határozatlan jog telekkönyvi bejegyzés tárgyát nem képezheti.

A legtöbb esetben az özvegyi jog tartalmát az egész hagyatéki vagyont haszonélvezete képezi, ebben az esetben tehát a biztosítás kiterjed az egész vagyont haszonélvezetére s ha ingatlan van, bekebelezendő lesz az „özvegyi haszonélvezeti jog“, vagyis kitüntetendő annak tartalma is. — Ha az özvegyi jog tartalmát csak a törvényes minimum képezi, a dolog természete szerint a biztosítás csakis a lakás, tartás, ruházat s kiházasítás biztosítására terjedhet ki s ha ingatlan van, bekebelezendő lesz a „lakás, tartás, ruházat s kiházasítás özvegyi joga“.

Ha az özvegyi jog tartalma egyezségileg állapított meg, a biztosítás tekintetében is ez irányadó, de a telekkönyvi bejegyzésben mindig kitüntetendő, hogy az özvegy részére biztosított jogotvitványok őt „özvegyi jog czimén“ illetik meg.

Végezetül tárgyalandó az özvegyi jog biztosításának módja. E tekintetben a 81. §. csak akkép intézkedik, hogy „az örökhagyó özvegyét megillető özvegyi jog az örökösök, esetleg a hagyományos tulajdonjogának bekebelezésével egyidejűleg telekkönyvi leg bejegyzendő, az ingókra nézve pedig a körülményeknek megfelelően biztosítandó.“

Különbséget kell tehát a hagyatéki vagyon ingó s ingatlan minősége között. Ingókra nézve a törvény a biztosítás módját nem állapítja meg s azt a bíró belátására bizza s itt valóban az esetek sokféleségénél fogva a biztosítás módját categorice meghatározni nem is lehet.

Első sorban itt is a felek megállapodása irányadó, s csak ennek hiányában intézkedik arra nézve hivatalból a bíró. Itt is lehet azonban bizonyos általános irányelveket megállapítani.

Ha készpénz, értékpapírok, takarékbetétek s kötelezvények tartoznak a hagyatékhöz, az özvegy követelheti, hogy azokat az örökösök bírói letétbe helyezték, de azoknak átadását csak úgy követelheti, ha — a mennyiben ezt az örökösök kívánják — azok állagát kellőkép biztosítja. Értékpapíroknál, takarékbetéteknél s kötelezvényeknél e biztosítás történhetik azoknak kötményezése (vinculatio) által, mely szerint azokat elidegeníteni s megterhelni az özvegy jogositva nincsen.

(Vége következik.)

Kényszer telekkönyvi ügyekben.

(Vége.)

Nem is a körül foroghat már ma a vita, hogy szóbeli vagy írásbeli szerződés legyen-e szabály, hanem a körül, hogy kimondassék-e a közjegyzői kényszer a telekkönyvi ügyekben vagy ne? Hogy ez a kérdés igenlő értelemben döntessék el, ez meg a legfőbb érdeke a közönségnek, és erre közreműködni a legfőbb kötelessége minden közjegyzőnek.

Részemről ezt a kötelességet vélem teljesíteni, a mikor megkísérlem kimutatni azokat az okokat, a melyek a közérdekben a közjegyzői kényszer behozatalát halaszthatlan szükségnek bizonyítják.

Ilyen okok a következők:

1. A hiteltekkönyvek rendbehozatala.
2. A hiteltekkönyvek rendben tartása.
3. Az államnak időnkint új és ok nélküli kiadásoktól való megkímélése.

4. A felek magánérdeke.

5. A biztonság.

6. Az elévülés és elbirtoklás kérdésének megoldása.

Vegyük ezeket az okokat rendre, és nézzük, hogy ezek az okok mennyiben igénylik azt, hogy a jelenlegi nagy szabadság éppen a közérdek szempontjából a közjegyzői kényszer behozatala által határok közzé szorítottassék.

Meg vagyok győződve, hogy mindezen felsorolt okok külön-külön magukban is oly fontosak, hogy abban az esetben, ha a bennök rejlő hátrányok a kényszer által kikerülhetők, akkor egyetlen egy ok is elég lenne arra, hogy a szóban forgó kérdés igenlő értelemben oldassék meg.

Az öröklési eljárásról.

Mindenki elismerheti azt, hogy az 1894. XVI. törvénycikk oly jeles alkotás, minő törvényeink között kevés van.

Allandóvá tette ez a tulajdonjogröndezést, mellőzhetővé tette a nagy költséggel járó telekkönyvi rendezési munkálatokat, a kényszer hatalmával biztosította a tulajdon és a tényleges birtokállapot közötti összhangot, megvédi a hagyatékot úgy az idő viszonyosságai, mint az emberek kapzsisága ellenében. Az állam mint édes anya gondoskodik benne gyermekeiről, gyermekei vagyónáról, de mert tökéletest ember alkotni nem képes, természetes ezen törvényünknek is vannak hiányai, téves szakaszai, azonban ezen hiányok, téves szakaszok egyrészt könnyen megkorrigálhatók, másrészt elenyészően kevesek e jeles törvénycikk kitűnő tulajdonságai mellett, de mert mégis tévedések és mert könnyen korrigálhatók, szerény nézetem szerint a korrekciónak elmaradni nem szabad. Kötelességemnek tartom, hogy ezen téves szakaszokat s azoknak véleményem szerint helyes korrekcióját egyletünk figyelmébe ajánljam.

1. Felfogásom szerint úgy a közjegyzők, mint a közérdek ellen szólnak azon szakaszai, melyek szerint úgy az átadó, mint

a perre utasító végéseket a hagyatéki bíróság hozza meg. Ez a bíróság dolgát igen megszorítja, másrészt a bíróság vagy lemásolja a jegyzőkönyvet, vagy pedig a 72 §. alapján póttárgyalást rendel és akkor igen sok albiró, mert igen sok helyen az a hagyatéki ügyek vezetője, oly utasítást ad a közjegyzőnek, hogy azt követnie talán rendjén sincs, mert az által segélyt ad esetleg törvényellenes cselekményhez, ugyanis a 125. §. kijelöli, mikor adhat utasítást a járásbíróság a közjegyzőnek, ebben benfoglaltatik azon eset is, hogy „ha a közjegyző hatáskörén túlterjeszkednék.“ Ez igen klasszikus meghatározás, mindig az illető járásbíróság nézetétől függ. Most már megtörtént, hogy egy hagyatéki ügyben az örökösök előterjesztették, miszerint az írásbeli végrendeleten kívül szóbeli végrendeletet is hagyott hátra az örökhagyó és kérték az általuk megnevezett végrendeleti tanúk kihallgatását, erre a közjegyző betérjesztette az iratokat, de az illető albiró az 1894. t.-cz. 24. és 30. §-ai ellenére nem hallgatta ki a tanukat, hanem utasította a közjegyzőt az örökösök egyességének jegyzőkönyvbe vételére és midőn a közjegyző e miatt előterjesztést tett, kijelentette, hogy a közjegyzőnek kritizálási joga nincs. Itt az illető albiró az iratok betérjesztését hatáskörtúllépésének minősítvén, utasítást adott és a közjegyző előterjesztését kritizálásnak vette. Ez természetesen nem helyes, de ezt akkor mindjárt megfolyamodni sem lehet, mikor pedig az átadás megtörténik, a féllal egy közjegyző sem folyamodtatja meg, mert nem akar a szegény félnek veszteséget okozni és nem is nagyon illendő, kénytelen az utasítást követni és a járásbíróságnak a nem törvényszerű eljárásban segélyére lenni.

Ilyen és hasonló végzéseket kapunk a vidéken eleget.

Ezen segíteni csak úgy lehet, hogy midőn az 51. §. értelmében a járásbíróság kiadja a közjegyzőnek az ügyet tárgyalásért, akkor már a közjegyző hozza meg az átadó, vagy perre utasító végzést is. Ez az eljárást gyorsabbá tenné, a bíróság dolgát nagyon megkönnyítené, a közjegyzői tekintélyt emelné, s a beléje helyezett bizalmat fokozná.

2. A 62. §. első bekezdésének utolsó pontja az ipso jure örökösödés elvének ellent mond, szerény véleményem szerint ezt csak akkor szabad magánjogunk szerint alkalmazni, ha az illető örökös nincs birtokában örök részének, mert ha az örökös birtokban van, vagyona egyrészét tőle elvenni s birói letétbe helyezni nem lehet, vagyona más részére pedig nem lehet vagyonkezelő

gondnokot kineveztetni. A gyakorlatban ez nem is alkalmaztatik, a közjegyző ez iránybani megkeresésére mit sem adnak. Ha hazai jogunkat tekintik, nem is adhatnak, mert nálunk az örökös minden birói beavatkozás nélkül belép az örökhagyó vagyoni jogkörébe, fölveszi annak vagyoni jogalanyiságát azonnal, mihelyt az örökhagyó elhunyt. Milyen visszás állapot az, hogyha ingó a hagyaték és az örökös nem kér tárgyalást, nem vesznek el tőle semmit s nem tesznek birói letétbe mit sem, ha pedig tárgyalást kér és azon nem jelenik meg, a 62. §. szerinti idézésre sem, elveszik tőle vagyona egy részét és birói letétbe helyezik. Ez a tulajdon megsértése lenne, mivel a hagyaték az örökhagyó halála után az ipso jure elvénél fogva már az örökös vagyonát képezi. Ezt én szerkezeti hibának vélem s azt hiszem, hogy ezen szavak, „ha birtokban nincs“, kimaradtak.

3. A 60. §. az osztály alá bocsátott vagyonokról külön jegyzőkönyvet rendel felvenni, ha az örökösök kérik s díját megállapítja:

a 119. §.,	a 117. §. I. II. a)	b) pontja esetén	2 korona,
	a 117. §. I. II. c)	„ „	4 „
	a 117. §. I. II. d)	„ „	6 „
	a 117. §. I. II. e)	„ „	8 „

minden más esetben 10 korona díjtöbbletben; de a 117. §. mindig a hagyaték értékét határozza meg. Így tehát ha egy parasztszöny meghal s hagyatéka 240 korona értékű s férje gyermekei részére a tárgyaláskor osztály alá bocsátja vagyonát, mely például 120.000 korona, a közjegyző, ha kérik, külön jegyzőkönyvet vesz föl és kap érte 2 korona díjtöbbletet, míg ha a hagyaték 6000 korona értékű, az osztály alá bocsátott vagyon pedig 40 korona értékű, kap érte 10 korona díjtöbbletet. Hozzájárul még az is, hogy akár kérik a külön jegyzőkönyvet a felek, akár nem, van egy járásbíróság, mely követeli a külön jegyzőkönyv felvételét. Véleményem szerint a 119. §. megalkotásánál a 60 §-ra nem gondoltak eléggé; szerény nézetem szerint a 60 §-t oly módon kellene megváltoztatni, hogy ott külön jegyzőkönyvnek helye se legyen, csak közokiratnak.

4. A 117. §-nál az „előző“ szót felfogásom szerint legjobb volna egyszerűen törölni, mert nézeteltérésre ad okot. Ezen lapban és a „Jog“-ban is olvastam erről igen szép cikkeket, de sajnálom, hogy én abban a helyzetben vagyok, miszerint mindannyiunk felfogásával ellenkező táblai végzést tudok fölmutatni.

Ugyanis V. Mihályné meghalt, ő utána elhaltak gyermekei V. László és társai, a közjegyző megbízást kapott V. Mihályné hagyatéki ügyének letárgyalására, a közjegyző levezette a jogutótlást, az ipse jure elvénél fogva V. Mihályné örököseiül kitüntette az utána elhalt V. Lászlót és társait és ezeknek hagyatékát is letárgyalta; a járásbiróság V. Mihályné örököseiül kitüntette V. László jogán ennek örököseit és így tovább s a közjegyzőnek csak V. Mihályné hagyatéka után állapított meg tárgyalási díjat; ezt a végzést felfolyamodásra a tábla is jóváhagyta, mivel a közjegyző V. Mihályné hagyatékának tárgyalására nyert megbízást; V. László és társai pedig V. Mihályné után haltak el, ezért nem tekinthetők oly előző hagyatéknak, melyeknek letárgyalását V. Mihályné hagyatéki ügyének rendezése céljából szükséges lett volna, ezért díj nem állapítható meg értük, mert a 117. §. utolsó bekezdésének esete fenn nem forog. Ezen végzést már felfolyamodni sem lehet. Így kényszerítve van a közjegyző az ipso jure elve ellen tárgyalni.

5. Az 55. §. 5. pontja értelmében a közjegyző köteles némely esetben a kiskorú részére ügygondnokot rendelni, de csak a gyámhatóság utólagos jóváhagyásától feltételezetten. Szerény felfogásom szerint ezen szavak, mint szükségtelenek és a közjegyzőkre hátrányosak, törlendőek lennének. Ugyanis, ha a gyámhatóság maga rendel is gondnokot, nem következik, hogy eljárását jóváhagyja; de ha ezen szavak megmaradnak és például a gyámhatóság nem hagyja jóvá a gondnok rendelését és a járásbiróság úgy gondolkozik, hogy az ügygondnokrendelés nem lett jóváhagyva, tehát semmis, így díjat sem követelhet a kiskorutól, fedezze azt a közjegyző. Nem állítom, hogy az megtörtént, de megtörténhetik. Annyi belátásának csak kell lenni a közjegyzőnek, hogy olyat nevez ki ügygondnokul, ki meg tud annak a tisztségnek felelni.

6. A rendelet 90. §-át homályosnak vélem; ez, mivel a törvény 94. §. után közvetlen közöltetik némely könyvben, odamagyarázható, hogy azon elidegenítésre vonatkozik, mely az örökösök által eszközöltetett, de mivel a törvény határozottan örökösök által való elidegenítést mond, míg a rendelet 90. § az örökhagyó tulajdonául bekebelezett valamely ingatlan elidegenítéséről szól: én azon véleményben vagyok, hogy ez a szakasz tényleg a törvény 70. §-ára vonatkozik, vagyis arra, mikor örökhagyó tulajdonául oly ingatlan van bejegyezve, mely halálakor már nem az övé

volt. Ennek rendezése tényleg a hagyatéki eljárás körébe tartozik; de ennek a rendelethől szerény nézetem szerint világosan ki kellene tűnni és ezért ez is ekként volna módosítandó. Igazságtalanság volna a közjegyzőtől ingyen munkát követelni oly személy részére, kinek a tárgyaláson helye sem lehet.

7. A 118. §. elejtette a közjegyzőket a másolatok díjaitól. Ezt itt a vidéken, hol a hagyatéknak legalább egynegyede ingyenes, nagyon megérezzük és ezért a díjatalány felemelése kárpótlást épen nem ad.

8. A 117. §. első és utolsóelőtti bekezdésében nézetem szerint szerkezeti hiba van. Mert az első bekezdése szerint a 200 koronát meg nem haladó értékű hagyatéknál a közjegyző csak bélyeg- és postabér kiadását igényelheti. Ez világos. Többet mit sem követelhet. Utolsóelőtti bekezdése szerint a díjatalányon felül a közjegyzőnek csak a bélyegre és postabérre tett kiadásai s anyakönyvi kivonatoknak s a többi beszerzése esetén az értük fizetett díjak összege állapítandó meg. Így is világos.

Mivel az első bekezdés szerint 200 koronát meg nem haladó értékű hagyatéknál csak a bélyeg- és postabérkiadást igényelheti a közjegyző, természetes, hogy mást nem követelhet és mivel ezen kiadások az utolsó előtti bekezdésben újra fel vannak említve és a mellett más kiadások is említetnek, természetes, hogy a törvény különbséget tett a díjas és nem díjas hagyatékok közt is, mivel a más kiadások megtérítését csak a díjas hagyatékoknál említi, természetes, hogy ezen kiadások megtérítését csakis ott követelheti; ekként tehát ingyenes hagyatéktárgyalásnál a közjegyző köteles ugyan az anyakönyvi kivonatokat s községi bizonyítványokat beszerezni, de az értük fizetett díjakat a bélyeg- és postabéren kívül nem kapja meg, tehát azon díjakat sajátjából köteles fedezni. Ezen törvényszakasznak értelme ez. Miután azonban ez csak szerkezeti hiba, igen könnyen bebizonyítható. Az első és utolsóelőtti bekezdés szerény nézetem szerint eltörölhető s helyébe a következő bekezdést lehetne tenni: „200 korona értéket meg nem haladó hagyatéknál örökösödési ügyben díjatalány a közjegyzőt nem illeti meg, de úgy ezen, mint a díjas hagyatékoknál megállapítandó részére a bélyeg és postabér kiadásai anyakönyvi kivonatoknak s előljárási bizonyítványoknak hivatalból való beszerzése esetén az értük fizetett díjak összege s díjas hagyatékoknál a hirdetésménynek hirtapi közléseért a közjegyző által előlegezett hirdetési díj.“

9. A rendelet 59. §. 2. bekezdése és a 100. §. nem ele-
gen jó. Az előjáróságok a közjegyző megkereséseit nem teljesítik
pontosan, a rendelet 100 §-a sürgősen teljesítendőknél mondja
ezeket és az 59. §. 2. bekezdése a leltározatás esetén kijelenti,
hogy az e körüli késedelmet bejelenti a közjegyző a bíróságnak
és ez szabja ki a birságot, ez tehát leltározatásra szól és másra
nem, így a 100. §-nak nincs elég biztosítéka; nézetem szerint az
59. §. 2. bekezdését törölni lehet és e helyett a 100. §-t meg lehet
toldani azzal, hogy késedelem esetén az előjáróság halálesetet
fölvevő, leltározó és a kézbesítéseket teljesítő közgei ellen a
közjegyző rendbirságot szabhat ki. Ez a közjegyző önállóságát
növelni és megkeresései pontos teljesítését eredményezné.

10. Sem a törvény, sem a rendelet nem adott a közjegyző-
nek semmi jogot a tárgyalásnál a rend fentartására. Jó, hogy a
közjegyzői tekinélly eddig elegendő volt erre, de hátha nem lehet
megtékezni ezzel az egyes rakoncátlanokodókat, a közjegyzőnek
semmi hatalom nincs a kezében ellenük. Vidéken 15—30 paraszt,
ember vesz részt egy tárgyaláson igen sokszor; jó volna tehát a
rend fentartásáról is gondoskodni

Az 1894. XVI. törvényzikk kitünőségét elvitatni nem lehet
ha az mindenütt keresztülvitetik, a tulajdonjogrendezés állandó
lesz és jobb lesz a betétszerkesztésnél is; a hagyaték megvédése
gyönyörű része a törvénynek; ilyen jeles törvényünk kevés van,
hogy hiányai vannak, hogy téves szakaszai is vannak, az termé-
szetes; ember tökéletest nem alkothat, különben is a gyakorlat
mutatja meg a törvény jóságát és az tárja fel tévedéseit is. Sze-
rény nézetem szerint ezen jeles törvényünknek a fent kimutatott
hiányai vannak, azon segíteni lehet és segíteni szükséges. Vegye
kezébe ez ügyet egyletünk és azt hiszem, akkor azokon segítve
lesz. Hívjon össze igen tisztelt elnökünk erre a célra egy köz-
gyűlést, beszéljük meg egymással ezen ügyet, vitassuk meg, vilá-
gosítsuk meg minden oldalról; nem állítom azt, hogy az én
javaslatom tökéletes; álljunk elő mindnyájan a tapasztalat által-
szerzett tudásunkkal és győzzön a javaslatok közül a legjobb. Itt
rámutattam ezen kitünő törvényzikknek általam észlelt hiányaira,
tévedéseire, ha szükség lesz reá, kész vagyok konkrét javaslattal
is föllépni. Addig is, míg ezen törvényzikk reformjával egyletünk
foglalkoznék, igen szép volna, ha ezen tisztelt lapban egy kis
vitatkozás fejlődne ezen reformra vonatkozólag s ha ezen vitá-
ban felfogásom helytelenségéről meggyőzőnek: kész örömet beval-
lom legyőzetésemért, mert engem ezen kis cikk megírására nem
az egyéni hiúság ösztönzött, hanem ezzel is a közügynek óhaj-
tottam szolgálatot tenni.

Dr. Lipcsey Péter, egri közjegyzői helyettes.

KÖZJEGYZŐK LAPJA

Szerkesztő SCHILLING RUDOLF, budapesti kir. közjegyző.

KADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt, fél évre 3 frt.	Megjelenik havonként 2 szer	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Váci-körút 19.
--	--------------------------------	---

TARTALOM: Kényszer telekkönyvi ügyekben Irta: *Jakab Géza*, kis-kőrösi
kir. közjegyző. — A hagyaték átadása, ha a köteles rész, hagyományi, utóörökös
vagy az özvegyi jog vitás. Irta: *dr. Szily Ferencz*, budapesti kir. közjegyző-
helyettes. (Befejezés.) — Az 1894. XVI. t.-cz. 62. és 65. §§-airól. Irta: *Dr. Lipcsey
Péter*, egri kir. közjegyző-helyettes. — A hagyaték tárgyalása, ha az örökösök
közül senki sem jelenik meg. Irta: *Dr. Tegzes Gyula*, bpesti kir. közjegyző-jelölt

Kényszer telekkönyvi ügyekben.

Ha e lapok legutóbbi számaiban közölt, s nevezetesen a 21-ik
számban véget ért hasonló című cikksorozatnak a közlő által egy-
előre letett fonalát én is fölveszem, teszem ezt nem csak azért,
hogy a fonalszálat jól-rosszul kissé tovább nyujtsam, de teszem
főként ama bennem is élő meggyőződés által ösztönözve, hogy
ehhez a kérdéshez hozzászólni, ennek igenleges eldöntésében köz-
reműködni valóban „minden közjegyzőnek a legfőbb kötelessége.”

Hát igen — „közreműködni”. Ámde hol a tér, melyen e
törekvésünk érvényesülhet; hol az út, melyen eszméink és javasla-
tunk az érvényesülhetés helyére eljuthatnak?

Kötelességérzetünk bármily élénk megnyilatkozásának ellen-
tétéül, sajnos, legott előtűnik bensőnkben egy másik lehangoló
érzet is, mely szinte szánakozó mosolyt ültet arcunkra, s gunyos
kicsinyléssel figyelmeztet bennünket a közreműködésre irányuló
kötelességtudásunknak úgy ebben, valamint más hasonló kérdé-
sekben is nyilvánuló meddő, fölösleges, vagy éppen céltalan
felbuzdulására és hiábavalóságára.

Mert hát valljuk be a száraz és való tény, hogy a magas
intéző körök még mindig nem látják be annak szükségét, hogy
teszem fel egy oly nagyszabásu jogalkotásnál is, minő a magán-
jogi kodex megalkotása, a melynek számtalan elágazó szála
érintik a közjegyző működési körét; de a nagy anyagnak részlet-